

Research Paper

Psychological Analysis of Schizophrenia Character in Postmodern Novel With An Emphasis on the Novels “Gypsy by Fire” and “Night Orchestra of the Woods”

Soleiman Yahyazadeh Jeloudar^{*1} , Seed Mehdi Motevaliyan ²

¹ Assistant professor, Department of Women’s Education and Employment Center, University of Mazandaran, Babolsar, Iran

² Assistant professor, Department of Women’s Education and Employment Center, University of Mazandaran, Babolsar, Iran

10.22080/RJLS.2021.22096.1259

Received:

August 9, 2021

Accepted:

November 27, 2021

Available online:

January 15, 2022

Keywords:

"Schizophrenia",
"postmodernism",
"Fragmentation",
"postmodernism"

Abstract

The age of postmodernism is the age critiquing all the components of the modern age as well as the age of tradition. This study seeks to investigate the relationship between the components of the postmodern school and schizophrenia as one of the personality disorders. Schizophrenia, which means mental breakdown and multi-personality, is one of the components of postmodern personality. The importance of examining this issue, given the increasing advances in science and technology, and the increasing complexity of social structures, which are accompanied by cultural, religious, political, social and economic differences, requires further investigation. Accordingly, issues related to social control and its relationship with the nature of individual identity in postmodernism have been studied using the components of schizophrenia. In this study, based on the findings, it has been concluded that postmodern society is associated with superficiality and partiality. Thus, this superficial and fragmented view at the individual level is shown by a type of schizophrenia. In postmodern society, therefore, alienation has given way to fragmentation and this fragmented self, is Schizophrenia itself. This research also pays attention to the critique of two examples of postmodern Iranian stories "Night Orchestra of the Woods" and "Gypsy by Fire" as examples of postmodern Iranian novels. One of the main results of this research is the aspect of schizophrenia in the text of the story and the prominent characters of the story.

***Corresponding Author:** Soleiman Yahyazadeh Jeloudar

Address: Department of Women’s Education and Employment Center, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

Email: s.yahyazadeh@umz.ac.ir

Tel: +9832333445

Extended Abstract

1. Introduction

Schizophrenia, which means mental breakdown and multi-personality, is one of the components of postmodern personalities, shown in postmodern works to be different from normal personalities. Schizophrenia is one of the main types of psychotic disorders. The most prominent distinguishing feature of this type of disorder is a severe impairment in the ability to think clearly [...] "their thinking seems strange and completely irrational." In this disorder, the content of thought is fragmented, and its processes are confused. These people have major problems with emotional reactions. In general, it can be said that schizophrenia is one of the most basic forms of psychiatric disorders. In the process, some researchers, such as Jameson and others, developed the atmosphere of postmodern thought. In this space, a new type of function is formed in society which has certain ruptures. According to Jameson, the culture of postmodernism is an imitative and incoherent culture.

The spread of postmodernism in the United States and Europe in the 1960s included many different disciplines, including art, literature, and the humanities, which became popular among researchers in Iran. This school of thought has certain ideas and styles in art and especially in writing. Some researchers believe that many of the characteristics of postmodern stories such as disintegration, multiple identities, fragmentation, incoherence, and in general, disintegration of postmodern stories and confused thought processes, are also characteristic of psychiatric patients. The characters in postmodernist novels are delusional and suspicious, suffering from

paranoid and incoherent thinking, which is a form of schizophrenia. In this study, the researcher seeks to examine the link between postmodernism and schizophrenia from a psychological perspective. Therefore, the main question of the research is: Is there a connection between schizophrenia as a psychological disorder and the literary school of postmodernism?

2. Research Methodology

The present research has used a descriptive-analytical method and the data has been collected from related books and articles in the relevant fields. In this way, the works of many psychologists and writers of Persian literature in various fields, such as educational sciences, anthropology, sociology, etc. have been studied. In interdisciplinary research, although the structural boundaries of the disciplines are not blurred, all science experts work on a single project, use each other's experiences, and interact with each other.

3. Research Findings

According to postmodern researchers, modern man is Psychiatry. Such a person is detached from the real world and is constantly moving from one subject to another. Because of changing rapidly, he disrupts all subjects, so that his language is disconnected and confused. Also, the characters in postmodern novels are delusional and suspicious, and suffer from paranoia, which is a form of schizophrenia. Suspecting human relationships, being confined to any particular environment or individual identity, believing that society seeks to harass them, and intensifying individual planning to counter these conspiracies are traits of these characters that reflect a lack of coherence and logic confusion in perception and paranoid anxiety of modern man. The schizophrenic condition of the person indicates the occupation of his imaginary and magical thought, which contains the unseen, miracles and myths. A schizophrenic person is intensely searching for his inner world. For him the real world is his imaginary world. In this regard, a conscious observer sees similarities

between the type of thinking, schizophrenic thoughts and postmodernism. These achievements include superficiality and lack of depth, superficial cultural achievements, fragmentation and rupture of these societies. The beginning of the development of postmodern writing and storytelling can be considered the eighties. Two famous novels of this period, including "Gypsy by Fire" and "Night Orchestra of the Woods" have been studied.

4. Conclusion

According to the findings, it can be concluded that, unlike traditional cultures and modern society, based on something definite (tradition or reason), Postmodern society is characterized by a superficial look and lack of depth. In this society, alienation and fragmentation prevail in the personality. Given that the world and its

human beings are fragmented, the legacy they leave is a meaningless, impersonal image. The fragmented self is the same as schizophrenia. In postmodern novels, two examples of which have been discussed in this paper, disruptions and irregularities and fragmented characters are objectively visible in the context and content of the story.

Funding

Authors' Contribution

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

Altamura, C., Fagiolini, A., Galderisi, S., Rocca, P., & Rossi, A. (2014). Schizophrenia today: epidemiology, diagnosis, course and models of care. *Journal of Psychopathology*, 20, 223-243.

Bruno, F. (1994). *Descriptive dictionary of psychological terms*, translated by Mahshid Yasai. Tehran: New design

Lach, D. (2010). *Novel theory: Postmodernist novel*, translated by Hossein Payendeh, Tehran: Niloufar

Shabani, B., & Babadi, A. (2014). Multiplication of rows: Against the common understanding of the

cooperation of disciplines. *Journal of Interdisciplinary Studies in the Humanities*, 7(1) 25-1.

Lewis, B. (2004). *Modernism and postmodernism in the novel: Postmodernism and literature*, translated by Hossein Payendeh, Tehran: Rooznegar.

Tajik, M. R. (1998). *Epistemological crisis in the age of globalization: Collection of articles on globalization, opportunities and challenges of the education system of the Islamic Republic of Iran*, Tehran: Research Institute for Strategic Studies, Tehran Education Organization.

علمی پژوهشی

تحلیل روانشناختی شخصیت اسکیزوفرنیا در رمان پست مدرن با تأکید بر کولی کنار آتش و همنوایی ارکستر شبانه چوبها

سلیمان یحیی‌زاده‌جلودار^{۱*}، سیدمهدی متولیان^۲

^۱ استادیار روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه مازندران
^۲ استادیار علوم اجتماعی (خانواده)، دانشگاه مازندران

10.22080/RJLS.2021.22096.1259

چکیده

دوران پست‌مدرنیسم دوره‌ی جدیدی است که همه‌ی محورهای دوره‌ی مدرن و نیز دوران سنت را مورد نقد و بررسی قرار می‌دهد. فرهنگ پست‌مدرن فرهنگ رسانه‌ها و فضای مجازی است که در آن، قطعیت فرهنگی از بین می‌رود و سطحی‌نگری رسانه‌ای، امکان تفکر و تعمق عمیق را از کنش‌گران اجتماعی می‌گیرد. این پژوهش در صدد است تا ارتباط بین مؤلفه‌های مکتب پست‌مدرن و اختلال اسکیزوفرنی را به عنوان یکی از اختلالات شخصیت مورد بررسی قرار دهد. اسکیزوفرنی به معنای گسیختگی روحی و چندشخصیته بودن از مؤلفه‌های شخصیت‌های پست‌مدرن است. اهمیت بررسی این موضوع با توجه به پیشرفت‌های روزافزون علم و تکنولوژی و افزایش پیچیدگی ساختارهای اجتماعی، که همراه با تفاوت‌های فرهنگی، مذهبی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی است، نیازمند تعمق بیشتری است. براین اساس موضوعات مرتبط با کنترل اجتماعی و ارتباط آن با ماهیت هویت فردی در پست‌مدرنیسم توسط مؤلفه‌های اسکیزوفرنی مورد بررسی قرار گرفته است. در این پژوهش چنین نتیجه‌گیری می‌شود که جامعه‌ی پست‌مدرن با سطحی‌نگری و بخشی‌نگری همراه می‌باشد، لذا این نگاه سطحی‌نگرانه و چندپاره‌گی در سطح فردی با نوعی اسکیزوفرنی نشان داده می‌شود. بنابراین در جامعه‌ی پست‌مدرن از خودبیگانگی جای خود را به چندپاره‌گی داده، و این خود چند پاره همان خود اسکیزوفرن است. این پژوهش به نقد و بررسی دو نمونه داستان مطرح پست‌مدرن ایرانی همنوایی شبانه ارکستر چوب‌ها و کولی کنار آتش نیز توجه دارد. یکی از نتایج اساسی این پژوهش نمود اسکیزوفرن بودن متن این دو داستان و شخصیت‌های مطرح در آن می‌باشد.

تاریخ دریافت:

۱۸ مرداد ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش:

۶ آذر ۱۴۰۰

تاریخ انتشار:

۲۵ دی ۱۴۰۰

کلیدواژه‌ها:

زنان اسکیزوفرن، رمان پست مدرن، شخصیت زن، کولی، آینه

* نویسنده مسئول: سلیمان یحیی‌زاده‌جلودار

آدرس: مازندران، بابلسر، دانشگاه مازندران، گروه علوم تربیتی

ایمیل: yahyazadeh@umz.ac.ir

تلفن: ۳۵۳۰۲۶۲۵

۱ مقدمه

گسترش پست‌مدرنیسم در دهه‌ی ۱۹۶۰ میلادی در امریکا و اروپا، بسیاری از رشته‌های مختلف از جمله هنر، ادبیات و علوم انسانی را در بر گرفت، در ایران نیز بین پژوهشگران و محققین جوان رواج پیدا کرد. این مکتب فکری دارای اندیشه و سبک‌های خاصی در هنر و به ویژه در نویسندگی است. بعضی معتقدند که بسیاری از ویژگی‌های داستان‌های پسامدرن مثل از هم گسیختگی روایت، هویت چندگانه، چند پاره‌گی، عدم انسجام و در کل به هم ریختگی متداول داستان‌های پسامدرن و فرآیندهای فکری سردرگم، ویژگی بیماران روان‌گسیخته نیز هست (لوئیس، ۱۳۸۳: ۱۰۹-۱۰۶). همچنین شخصیت‌های رمان‌های پسامدرن، توهم‌زده و مشکوک، مبتلا به پارانوئید و تفکر فاقد انسجام و منطق هستند که گونه‌ای از بیماری اسکیزوفرنی است.

"جوهره‌ی پست‌مدرنیسم نوعی بدبینی و تردید است در برابر هرگونه تلاش برای تفسیر" (لیوتار، ۱۳۸۷: ۲۱). به نظر لیوتار، "پست‌مدرنیسم به وسیله اشاعه‌ی حس شک و تردید مرتبط با هر روایت فراگیری تعریف می‌شود. به عبارتی شک در مورد روایت‌های فراگیر و طرد آن‌ها و جایگزینی روایت‌های کوچک می‌باشد" (ترنر، ۱۳۸۱: ۱۳).

جیمسون به عنوان یکی از نظریه پردازان پست مدرن، ویژگی‌های مثبت و منفی (فاجعه در کنار پیشرفت) را در جامعه‌ی پست‌مدرن مشخص کرد، و عناصر بنیادین جامعه‌ی پست‌مدرن را نشان داد، که عبارتند از، سطحی‌نگری و فقدان عمق، چندپاره‌گی، تصویری بی‌ریشه و غیرشخصی و ناتوانی در تشخیص گذشته از حال و آینده در سطح فردی که با نوعی اسکیزوفرنی نشان داده می‌شود. برای فرد پست‌مدرن رویدادها، چندپاره و غیرمنسجم هستند (ریتزر ۱۳۸۲: ۷۶۷). و همچنین معتقد است که پست‌مدرن بخشی از یک دوره‌ی جدید در سرمایه‌داری مدرن است. او با گسترش مفهوم خود از پست‌مدرنیسم، به پذیرش گسست

اسکیزوفرنی^۱ (پریشانی شخصیت) به معنای گسیختگی روحی و چند پاره‌گی شخصیت از مؤلفه‌های شخصیت‌های پست‌مدرن است که در تألیفات پست‌مدرن، تفاوت آن‌ها با شخصیت‌های طبیعی نشان داده می‌شود. اسکیزوفرنیا "یکی از انواع اصلی اختلالات روان‌پریشی^۲ است که بارزترین خصوصیت متمایزکننده این دسته از اختلالات، اختلال شدید در توانایی تفکر روشن است [...] تفکر ایشان به نظر عجیب و کاملاً غیرمنطقی می‌رسد" (برونو ۱۳۷۳: ۲۱). مفهوم اسکیزوفرنی، اصطلاحی از بلویلر در سال ۱۹۱۱ میلادی است و به عدم یکپارچگی ذهن بیمار اشاره دارد و ویژگی اصلی آن بی‌ارتباطی میان کنش‌های ذهنی، گسیختگی، توهم و نابهنجاری در رفتار است (استالی و بولوک ۱۳۶۹: ۸۱). در این اختلال محتوای فکر دارای گسیختگی، و فرآیندهای آن دارای سردرگمی می‌باشد (Altamura, et al, 2014: 238). همچنین این افراد دارای مشکلاتی اساسی در زمینه واکنش‌های هیجانی نیز می‌باشند (Cedro, et al, 2001: 93). به‌طور کلی می‌توان گفت، بیماری اسکیزوفرنی یکی از اساسی‌ترین شکل اختلالات روان‌پریشی است.

در این رهگذر، بعضی از محققین مانند جیمسون و فضای تفکر پست‌مدرن را تدوین کردند. در این فضا، نوع عملکرد جدیدی در جامعه شکل می‌گیرد که دارای گسیختگی‌های خاصی است. به نظر جیمسون فرهنگ پست‌مدرنیسم، فرهنگی تقلیدی و غیرمنسجم است که روند تجاری‌سازی و کالایی شدن جامعه در سرمایه‌داری جدید، عامل اصلی این فرهنگ است. وی معتقد است فقدان و اضمحلال سبک فردی از صفات اصلی فرهنگ پست‌مدرن می‌باشد و همواره بر این موضوع مهم تأکید دارد که فرهنگ پست‌مدرن دارای، فرهنگی سطحی است (تاجیک ۱۳۷۸: ۱۷).

² Psychosis

¹ Schizophrenia

برجسته کردن عناصر هستی‌شناسانه‌ی اثر، نقش دارند.

اراکي، وحیدیان و فاضلی (۱۳۹۶: ۱۰۱)، در یک پژوهش سه‌رمان ایرانی را مورد بررسی قرار دادند و آن‌ها را نمونه‌ی رمان‌های پسامدرن ایرانی قلمداد کردند. از نتایج اصلی این پژوهش اسکیزوفرنی بودن یکی از شخصیت‌های اصلی داستان است و معتقدند که انسان پست‌مدرن نیز هویتی مبهم و چندگانه دارد. تدینی (۱۳۸۸) در مقاله‌ی بررسی مؤلفه‌های پسامدرنیستی در *رمان کولی کنار آتش* به بررسی عناصر پسامدرن، چون محتوایی وجودشناسانه، اتصال کوتاه، آشکار کردن تصنع شگردهای ادبی و غیره در این اثر پرداخته است. ظهیری‌ناو و احدی (۱۳۹۲) در بررسی رمان *همنوایی شبانه‌ی ارکستر چوب‌ها* نشان دادند که مهمترین ویژگی شخصیت‌های این رمان، بیماری‌های روانی همچون اختلال شخصیت و احساس غربت می‌باشد، نکوبخت و رامین نیا (۱۳۸۴) در بررسی رمان *کولی کنار آتش* نشان داد، وجود عناصری از قبیل حضور راوی در داستان، تداخل روایت‌های متعدد در موضوع اصلی، افت باز و گشاده‌داستان و شخصیت‌های متعدد آن، نویسنده بی‌آنکه نیاز به مقدمه‌چینی داشته باشد، اثر را به ساحت پست‌مدرنیسم نزدیک کرده است و نویسندگان رمان را بر پایه‌ی مشخصه‌های متعارف این مکتب تحلیل کرده‌اند. سیروس شمیسا در نوشته‌های پسامدرن، دسته‌بندی خاصی انجام داد که شامل: عدم قطعیت، پراکندگی، فقدان مرکزیت، سردرگمی، ازهم‌گسیختگی، شیرتوشیر می‌باشد (شمیسا، ۱۳۸۳: ۳۲۷-۳۳۶). بری‌لوئیس نیز شگردها و مؤلفه‌هایی هم‌چون اقتباس، بی‌نظمی در روایت رویدادها، ازهم‌گسیختگی، تداعی نامنسجم اندیشه‌ها، پارانویا، شخصیت چندپاره، دور باطل و اختلال زبانی را ویژگی مشترک داستان‌های پسامدرن می‌داند (لوئیس، ۱۳۸۳: ۱۰۹-۷۷).

در مدرنیته متمایل می‌شود و ادعا می‌کند که فرهنگ پست‌مدرن، فرهنگی عالی است و باعث از هم پاشیدگی فرهنگ توده از درون می‌شود و در عین حال سطحی‌نگری خاصی را نیز ارائه می‌کند (جیمسون ۱۳۸۶: ۲۱).

با توجه به این‌که تاکنون هیچ پژوهشی به پیوند بین اسکیزوفرنی به عنوان یک اختلال منتسب به شخصیت با مکتب ادبی پست‌مدرن نپرداخته است، این مقاله در صدد است تا تحلیل روانشناختی شخصیت اسکیزوفرنی را در رمان پست‌مدرن با تکیه بر دو رمان منتخب فارسی *همنوایی شبانه ارکستر چوب‌ها و کولی کنار آتش* که بر مبنای پژوهش‌های محققینی مثل تدینی (۱۳۸۸)، پیروز و ملک (۱۳۹۳) جزء پژوهش‌های پست‌مدرن می‌باشد را مورد بررسی قرار دهد.

۲ پیشینه پژوهش

با توجه به بررسی‌های انجام شده، تاکنون هیچ پژوهشی به‌طور مستقل به پیوند بین اسکیزوفرنی به عنوان یک اختلال شخصیتی با مکتب ادبی پست‌مدرن نپرداخته است، بنابر این مقاله حاضر در صدد است تا تحلیل روانشناختی شخصیت اسکیزوفرنی را در رمان پست‌مدرنیسم با تکیه بر دو رمان فارسی، *همنوایی شبانه ارکستر چوب‌ها و کولی کنار آتش* بپردازد. البته چند مطالعه در ضمن بررسی‌های خود به صورت غیر مستقیم به ذکر جزئیاتی از این دو متغیر پرداخته‌اند که بعضی از این پژوهش‌های یاد شده عبارتند از:

پیروز و ملک (۱۳۹۳) در پایان‌نامه‌ی دکتری با عنوان *پست‌مدرنیسم در رمان‌های فارسی شگردها و مؤلفه‌های رمان‌های پسامدرن* را در چهار بخش شامل: عناصر داستان، مفهوم، زبان و شکل یا صورت مورد بررسی قرار دادند. پس از آن بر اساس نظریه برایان مک‌هیل که ویژگی داستان پسامدرن را بر اساس طرح مباحث هستی‌شناسانه می‌داند، مشخص کرده‌اند که این فنون و مؤلفه‌ها چقدر در

۳ روش‌شناسی پژوهش

روش این پژوهش به شیوه توصیفی تحلیلی و با استفاده از کتب و مقالات مرتبط در حوزه‌های مربوطه انجام گردیده است. با این روش می‌توان آثار بسیاری از روانشناسان و نویسندگان ادب فارسی را در رشته‌های گوناگونی مانند: علوم تربیتی، مردم‌شناسی، جامعه‌شناسی و ... بررسی کرد. بنابراین پژوهش مورد نظر پژوهشی بین‌رشته‌ای است. در پژوهش‌های بین‌رشته‌ای با وجود اینکه هنوز مرزهای ساختاری رشته‌ها از بین نرفته است، همه‌ی صاحب‌نظران در رشته‌های مختلف روی پروژه‌های مختلف کار می‌کنند، از تجربیات یکدیگر استفاده می‌کنند و با یکدیگر تعامل دارند از این جهت پژوهش بین رشته‌ای را می‌توان پروژه محور نیز دانست (شعبانی، ۱۳۹۳: ۱۸).

۴ چارچوب مفهومی

از نظر پژوهشگران پست‌مدرن، انسان این عصر روان‌گسیخته و فاقد اندیشه منسجم و منطق است. چنین انسانی از دنیای واقعی جدا و در انزوا زندگی می‌کند. بعضی از پژوهشگران برای آثار و نوشته‌های پست‌مدرن فنون اساسی را قید نمودند، که عبارتند از: فقدان قاعده، زیاده‌روی، اتصال کوتاه، تناقض، جابجایی و عدم انسجام می باشد (لاج، ۱۳۸۹: ۱۸۶-۱۴۳). در این فرهنگ اصل بر عدم قطعیت، نبودن معیار و ملاک و سطحی‌نگری است. همچنین شخصیت‌های داستان‌های پست‌مدرن، توهم زده و مشکوک، و مبتلا به شخصیت پارانوئید هستند که گونه‌ای از بیماری اسکیزوفرنی است. بدگمانی نسبت به دوام روابط انسان‌ها، محدود شدن به هرگونه مکان یا هویت خاص، باور به این‌که جامعه در پی آزار رساندن به آنان است و تشدید برنامه‌ریزی‌های فردی برای مقابله با این توطئه‌ها از ویژگی‌های این گونه شخصیت‌هاست که منعکس کننده، تفکر فاقد انسجام و منطق، آشفتگی در ادراک و اضطراب، شخصیت پارانوئید است، که از ویژگی‌های انسان معاصر می‌باشد.

از این رو محققین اعتقاد دارند که فرهنگ پست‌مدرن آمیخته با نسبیت اندیشی است، پس آنچه که در باره‌ی آن گفته شود، نسبی یا اصولاً با شک همراه است (جنسن، ۱۹۸۱: ۵۲). تعدادی از محققین از جمله باومن معتقدند دوران پست‌مدرنیسم، دوران تکثر، ابهام، تردید، عدم قطعیت، آشفتگی، تصادفی و گذرا بودن است (سیدمن، ۱۳۹۱: ۲۵۲-۲۵۷). از نظر باومن، بعضی از ویژگی‌های اخلاقی جامعه‌ی پست‌مدرنیسم به شرح زیر است:

- ۱- مردم نه خوبند و نه بد، بلکه از لحاظ اخلاقی متزلزل یا سردرگم هستند.
- ۲- پدیده‌های اخلاقی پایدار و تکرارشونده نیستند.
- ۳- اخلاق ذاتاً آکنده از امور متناقض و متضاد است که نمی‌توان آن‌ها را بدرستی حل کرد (ریترز، ۱۳۸۹: ۴۰۴).

یکی از فاکتورهایی که باومن به‌عنوان مشخصه انسان پست‌مدرن به آن می‌پردازد، سیال بودن روابط است. ناپایداری و سیالیت فوق‌العاده‌ی ارتباطات انسانی و احساس ناامنی ناشی از این ناپایداری و امیال متناقض باعث سست شدن پیوندها می‌شود (باومن، ۱۳۸۴: ۱۰).

لیوتار در تعریف مشهور خود از پست‌مدرن، آن را به منزله‌ی بی‌اعتقادی به فرا روایت‌ها توصیف می‌کند و معتقد است که این بی‌اعتقادی و بی‌ایمانی بدون شک محصول پیشرفت در علوم مختلف است (لیوتار، ۱۳۸۴: ۷۳). به نقل از خالقی نژاد و همکاران (۱۳۹۴: ۴۲). وی معتقد است، که در دوران پست‌مدرن، روایت‌های بزرگ که در تمدن غرب حقیقت متعالی را مطرح می‌کردند، جای خود را به بازی‌های زبانی داده‌اند (جهانگل، ۱۳۸۸: ۷۷-۷۸).

سرانجام پست‌مدرنیست‌ها اذعان داشتند که حتی قطعیت در شناخت هستی نیز وجود ندارد، و باید تقلید از واقعیت را بطور کامل کنار گذاشت. به این ترتیب "آنها این تئوری را ارائه دادند که حقیقت

یا وفا کردن به آن و گرایش به حفظ کردن سبک غیرعادی تفکر و رفتار خودمحور بیان نمود(هالچین و دیتبوران، ۲۰۰۳: ۱۳۷).

اسکیزوفرنی با بعضی از رفتارهای ناسازگارانه، مانند انزوای اجتماعی، ناتوانی در کارکردن به صورت ثمربخش، هیجان‌پذیری نابجا، تجربیات عجیب و غریب و کاهش انرژی مشخص می‌شود (هالچین و دیتبوران، ۲۰۰۳: ۱۲۸).

کراپلین^۱ (۱۸۹۶) نبود یکپارچگی درونی را مشخصه اصلی این اختلال می‌داند و از استعاره‌ی ارکستر بدون رهبر برای توصیف آن استفاده می‌کند (Sass & Parnas 2003:440). یکی از ویژگی‌های اساسی که با اختلال اسکیزوفرنی مرتبط است به نحوه‌ی پردازش هیجانی در بیماران اسکیزوفرنی است و ممکن است ناتوانی در نحوه‌ی مکاتبه و ارتباط به لحاظ هیجان در این افراد باشد (Vant Wout et, al. 2004: 92). پژوهش‌های گذشته نشان داده‌اند که هر دو ویژگی تشخیص و بازشناسی هیجان‌ها، بیان آن‌ها و تظاهرات عاطفی آن‌ها در بیماران اسکیزوفرنی، آسیب دیده است (Edwards, et al, 2001: 201, Borod, et al 1990: 36). ملاک‌های تشخیصی کورت اشنایدر برای اختلال اسکیزوفرنی احساس بدکارکردی هیجانی جزو علایم این اختلال گزارش شده است (Sadok & Sadok 2001:64). پژوهش (Beren 2008: 14) نشان داده که آشفتگی یا بدکارکردی هیجانی می‌تواند به عنوان هسته‌ی اصلی اختلال اسکیزوفرنی باشد.

۴/۱/۱ ویژگی‌های افراد اسکیزوفرن

نشانه‌های چشمگیر اسکیزوفرنی دامنه‌ای از آشفتگی‌ها در محتوای فکر تا رفتارهای غیرعادی را در بر می‌گیرد، که تعدادی از ویژگی‌های آن به شرح زیر است: آشفتگی در محتوای فکر: شایع‌ترین آشفتگی محتوای فکر و فرآیندهای شناختی سردرگم، از قبیل هذیان‌ها که با رفتارهای نامناسبی همراه می‌باشند(هالچین و دیتبوران، ۲۰۰۳: ۱۲۹). فرد

را آزادانه در داخل قراردادهای وابسته به زبان مستحیل می‌کند تا نشان دهد که حقیقت هرگز نمی‌تواند مستقل از زبان باشد" (روسائو، ۱۳۸۰: ۱۳۶). از دیدگاه نویسندگان پسامدرن، دنیای معاصر چند پاره و متشتت است و بهترین شکل پرداختن به این دنیای متشتت، نوشتن رمانی است که خود از قطعات چندپاره و ظاهراً نامرتب تشکیل شده باشد (پاینده، ۱۳۸۲: ۱۳). لذا با توجه به رویکرد پست‌مدرنیستی دو رمان دو رمان منتخب فارسی *همنوایی شبانه ارکستر چوب‌ها و کولی کنار آتش*، این مقاله در صدد است تا تحلیل روانشناختی شخصیت اسکیزوفرنی را در *این دو داستان* مورد بررسی قرار دهد.

۴/۱ اسکیزوفرنی

اسکیزوفرنی یکی از بیماری‌های روانی است که شامل طیف گسترده‌ای از آسیب‌های شناختی، هیجانی، رفتاری و اجتماعی است. و از جمله یکی از مهمترین مشخصه آن اختلال فرآیندهای تفکر است (Heinrihs 2001: 52). و تقریباً به میزان یک درصد از مردم ممکن است در طول عمر به آن مبتلا شوند (Bonnot & Dumas 2014: 501). شروع اسکیزوفرنی، معمولاً در اواخر نوجوانی و اوایل بزرگسالی است (اتکینسون و هیلگارد ۱۳۹۵). این بیماری حیطه وسیعی از علائم مانند اختلال در تفکر، ادراک، مشکلات شناختی، اجتماعی و عاطفی را شامل می‌شود. هسته اصلی آن وجود علائم مثبت مانند توهم و هذیان، گفتار و رفتار آشفتگی و علائم منفی مانند انزوای اجتماعی، کاهش انگیزه و بی‌ارادگی است که این علائم منجر به اختلال در عملکرد شغلی و اجتماعی می‌گردد (Tandon, Nasrallah & Keshavan 2009: 18). اوژن بلر یکی از پیشگامان پژوهش در این حوزه، خصوصیات افراد اسکیزوفرنی را بدین شرح بیان کرد، اختلال فکر، که در گفتار درهم و برهم و گسیخته مشاهده می‌شود. همچنین اختلال در تجربه و بیان هیجان، برای مثال خنده در موقعیت غم‌انگیز، ناتوانی در تصمیم‌گیری

¹ Kraepelin

پست‌مدرنیسم مفهوم مناقشه برانگیزی است که باعث واکنش‌های بسیار جدی در حوزه‌های فکری گوناگون و در ابعاد مختلف شد (Smart 1993: 11). در پشتیبانی از همین دیدگاه، پست‌مدرنیسم را نه یک جریان هشیار و هدفمند، بلکه یک وضعیتی، گرفتاری و محدودیت می‌دانند که در آن، اهداف، مقاصد، تعاریف و تأثیرهای معارض و رقیب و گرایش‌ها و نیروهای اجتماعی و فکری گوناگون، همگرایی و تصادم پیدا می‌کنند (Hebdige 200: 1988). همچنین پست‌مدرنیسم را می‌توان با مسایلی چون حرکت به سوی مصرف‌گرایی مدرن، سرعت و دگرگونی پرشتاب، تأکید بر ظواهر، تنوع رسانه‌های گروهی، پیش‌بینی‌ناپذیری تردید در واقعیت و حتی پایان امر اجتماعی، برابر دانست (Lash & Urry 1994: 17, Smart 1993: 72)

اوج شکوفایی پست‌مدرنیسم در دهه هفتاد میلادی بود که فیلسوفان فرانسوی نظیر لیوتار، فوکو و دریدا، مدرنیسم را مورد نقد قرار دادند. هرچند پست‌مدرنیسم بیشتر در فرانسه و در ارتباط با هنر آغاز شد به سرعت به همه نقاط جهان و نیز علاوه بر هنر به رشته‌های مختلف گسترش یافت (بیرمی پور و همکاران ۱۳۸۹: ۳۶). تعاریف متعددی از پست‌مدرن ارائه شده که مشهورترین آن‌ها از آن لیوتار است که پست‌مدرن را همان تردید و ناباوری درباره فراروایت‌ها می‌داند، او پست‌مدرنیسم را جریانی چندمنظوره می‌داند که نارضایتی خود را از دانش‌ها و ایده‌ها بیان می‌کند و خویش را جهانی می‌پندارد (نوذری ۱۳۷۹: ۶۸). او به صراحت می‌گوید: "تمام چیزها، حتی اگر به تازگی دریافت شده باشند، بایستی مورد تردید و سوء ظن قرار بگیرند" (لیوتار، ۱۳۸۷: ۱۹۵).

پست‌مدرنیسم با نفی نگرش به جهان به مثابه کلیتی به هم پیوسته، منسجم و فراگیر، نفی انتظار هرگونه راه‌حلی نهایی و پاسخ‌های قطعی، با زیر سؤال بردن مشروعیت علم، مرجعیت عقل، محوریت انسان در جهان و طبیعت و حاکمیت اندیشه‌های مسلط، تحولی در افکار جهانیان پدید

اسکیزوفرن ممکن است در حال مکالمه بطور مداوم از یک موضوع به موضوع دیگر حرکت کند، بدون این که کنترلی بر فکر خود داشته باشد (جهانبگلو، ۱۳۵۵: ۲۲). آشفتگی در ادراک: که بیشتر در قالب توهمات جلوه‌گر می‌شوند. توهمات ادراک‌های غلطی هستند، که یکی از حواس پنج‌گانه را در بر می‌گیرند. گرچه توهمات با محرک‌های واقعی مطابقت ندارند، برای فرد مبتلا به اسکیزوفرنی واقعی بنظر می‌رسد (هالجین و دیتبوران، ۲۰۰۳: ۱۴۰). بدکارکردی اجتماعی: افراد مبتلا به اسکیزوفرنی اغلب هیجان‌های خود را به گونه‌ای ابراز می‌کنند که به نظر دیگران غیرعادی می‌باشد، این تناقض در دیگران که از خنده شدید فرد در شرایطی که جدی محسوب می‌شود، یا حق‌گریه کردن در شرایطی که برای اغلب افراد خنده‌آور می‌باشد، متحیر می‌شوند، سردرگمی ایجاد می‌کند (هالجین و دیتبوران، ۲۰۰۳: ۱۳۲). احساسات نامناسب: می‌توان گفت که احساس فرد اسکیزوفرن کند، رباطیک و رسمی است و فاقد شعور، هیجان و طراوت انسانی است، چون احساسات بیمار کاهش می‌یابد و در نتیجه یک رشته احساسات خشک و غیر منعطف جای آن را می‌گیرد و حالت‌های روحی او بی‌محتوی می‌شود (جهانبگلو، ۱۳۵۵: ۲۳).

۴٫۲ پست‌مدرنیسم

پست‌مدرنیسم چالش فکری بود که در اروپا ریشه‌های آن بعد از تحولات قرن هفدهم پدیدار گشت. پسامدرن، واژه‌ای مورد مناقشه و بحث انگیز است، و تعریف دقیق و تعیین حدود آن برای واژه‌ای که خود عدم قطعیت و نسبی‌گرایی را مبنای کار خود قرار می‌دهد، و چهارچوبه مشخصی ندارد، آسان به نظر نمی‌رسد. اگر چه این اصطلاح دارای ماهیتی چند وجهی و گیج‌کننده است، اما بسیاری از محققین نیز موافقند که دسته‌ای از مؤلفه‌ها و ویژگی‌ها وجود دارند که فرهنگ عصر حاضر را توصیف می‌کنند، وقتی این ویژگی‌ها با هم همراه می‌شوند، می‌توانند پست‌مدرن نامیده شوند (Watson 2001: 4).

همه چیز است. رشد ذهنی ما بر مبنای زبان است و مبنای تفکر هم زبان می‌باشد (باقری ۱۳۷۵: ۶۰۱).

۴. توجه به دیگری: منظور پست مدرنیسم از "دیگری"، تمامی افرادی هستند که به گونه‌ای به آنها ظلم شده، یا کنار گذاشته شدند، یا به حاشیه رانده شدند. افرادی مانند سیاه پوستان، افراد طبقه پایین، اقلیت‌های نژادی و قومی و زنان، مصداق‌های واژه‌ی "دیگری" هستند (نجاریان و همکاران، ۱۳۸۲). عنصر دیگر پست مدرنیسم توجه به غیریت است. به عبارت دیگر، توجه به همه فرهنگ‌ها و صداها و داستان‌ها و روایت‌ها و اینکه هیچ یک بر دیگری برتر نیست (فرمپینی فراهانی ۱۳۸۲: ۳۷).

۵. ارج نهادن به تمایز: طرفداران پست مدرنیسم بر این باورند که چون میان انسان‌ها از لحاظ وضعیت ظاهری، اجتماعی، اعتقادی و اقتصادی تفاوت وجود دارد، باید به تمایز میان آنان ارج نهاد و لازمه احترام به تمایز، ترویج اختلاف نظر و آزادی عقیده و عمل همه انسانها به طور کلی است (ربانی و بدری، ۱۳۸۷: ۴۱).

۶. مخالفت با تسلط فرهنگ غالب: از آنجا که در این مکتب تأکید بر شنیدن صدای دیگری است با تسلط یک اندیشه خاص بر جامعه مخالف است. چون به اعتقاد پیروان این دیدگاه، مسلط شدن یک اندیشه خاص، موجب نادیده گرفتن و یا سرکوب طرفداران اندیشه‌ها و اعتقادات دیگر می‌شود (فرمپینی فراهانی، ۱۳۸۳: ۵۳).

۴٫۳ روانشناسی و ادبیات

در ایجاد یک اثر ادبی، ذهن انسان باید دارای توانایی‌هایی خاصی باشد که در شناخت صحیح آن‌ها، انسان نیاز به آشنایی با اصول روانشناسی دارد. ارتباط دانش روانشناسی به عنوان علمی که به بررسی فرایند ذهن و رفتار می‌پردازد، با دانش ادبیات که موضوع آن، انسان و تاثیر جامعه بر او می‌باشد، آن‌چنان به هم گره خورده‌اند که امروزه یک شاخه علمی به نام روانشناسی ادبی بر اساس اصول مشترک این دو علم بوجود آمده است، که هدف آن

آورده است (نوذری ۱۳۷۹ به نقل از بیرمی پور و همکاران ۱۳۸۹: ۳۵). توسل به راه‌های انسانی، هنری، معنوی برای انجام دادن بهتر فعالیت‌ها و کمک برای رسیدن به سطوح بالای نگرانی‌ها، عشق و روح جهانی به عنوان شاخص‌ها مورد استناد و توجه قرار می‌گیرد (آینونی، ۱۹۹۸ به نقل از خالقی نژاد و همکاران، ۱۳۹۴: ۷).

بسیاری از صاحب نظران، پست مدرن را تردید به فراروایت‌ها توصیف می‌کنند. "منظور پست مدرن از فراروایت‌ها" همان قصه، داستان و سخنی که فراتر از دیگر داستان‌ها و روایت‌ها می‌باشد داستانی که مدعی جایگاهی عام، جهانی یا همه شمول است و قادر به ارزیابی و تجزیه و تحلیل تمام دیگر داستان‌ها به منظور آشکار ساختن معنای حقیقی آن‌ها است ("نجاریان، پاک سرشت، صفایی مقدم، ۱۳۸۱: ۹۳).

۴٫۲٫۱ ویژگی‌های پست مدرنیسم

۱. نفی فراروایت‌ها و کلیت گرایی: فرض اساسی پست مدرنیسم، بی اعتقادی به کلی‌گرایی یا فراروایت‌هاست (لیوتار به نقل از دلاوری ۱۳۸۲). در مجموع، فراروایت حیطة گسترده‌ای از مفاهیم نظیر دانش، عقل و پیشرفت را در بر می‌گیرد (آهنچیان، ۱۳۸۲: ۱۵ باقری، ۱۳۷۵: ۶۰۰).

۲. عدم مشروعیت دانش: فرض اساسی نگاه پست مدرن، تغییر سریع دانش و نسبی بودن آن است (شافعی و آروین ۱۳۸۸ به نقل از خالقی نژاد و همکاران ۱۳۹۴: ۱۴). در نتیجه فرایند تولید دانش اجتماعی، استقرایی، تعبیری و کیفی به شمار می‌آید (لیوتار ۱۹۸۴: ۸ به نقل از خالقی نژاد و همکاران ۱۳۹۴: ۱۴).

۳. توجه به زبان و رد جایگاه عقل: برای این افراد، زبان بسیار مهم است و جایگزین عقل می‌شود، یعنی اندیشه و تفکر را باید بر مبنای زبان توضیح داد. زبان از این منظر به معنی صرفاً ابزار ارتباط نیست که مردم بخواهند مقاصد خود را به هم ارتباط دهند (Harkin 1988)، در این دیدگاه زبان به معنای

داستان‌های پست‌مدرن مثل از هم‌گسیختگی روایت، اقتباس، عدم انسجام و شخصیت چندپاره در کل به هم‌ریختگی متداول داستان‌های پسامدرن، ویژگی بیماران روان‌گسیخته نیز هست (لوئیس، ۱۳۸۳: ۱۰۶-۱۰۹). همچنین شخصیت‌های رمان‌های پسامدرن، توهم زده و مشکوک، و مبتلا به پارانوئید هستند که گونه‌ای از بیماری اسکیزوفرنی است. سوء ظن داشتن به روابط انسان‌ها، محدود شدن به هرگونه محیط و یا هویت خاص فردی، باور به اینکه جامعه در پی آزار رساندن به آنان است و تشدید برنامه‌ریزی‌های فردی برای مقابله با این توطئه‌ها از ویژگی‌های این شخصیت‌هاست که انعکاسی از تفکر فاقد انسجام، آشفتگی در ادراک و اضطراب پارانوایی انسان معاصر است.

بر اساس پژوهش‌های فراوانی که طی سال‌های اخیر صورت گرفته، آشفتگی یا کژکاری و اختلال در تجربه و ابراز هیجان بطور غیرمنطقی، برای مثال خنده در موقعیت غم‌انگیز و ترس در موقعیت‌هایی که دیگران ترسناک نمی‌دانند، ناتوانی در تصمیم‌گیری منطقی، گرایش به حفظ کردن سبک غیرعادی تفکر و رفتار خود محور می‌تواند به عنوان منشأ اصلی و نشانه‌ی اسکیزوفرنی باشد (Beren et al., 2008). شخص اسکیزوفرن اگر بتواند دنیای وحشتناک و موهوم خود را به صورت تصاویر، نماد و سمبول‌ها بر روی کاغذ بیاورد، کنترل خود را بهتر حفظ می‌کند. قبلاً مشاهده شد، هنگامی که وضعیت اسکیزوئیدی شدت پیدا می‌کند، خیلی از افراد علاقه به هنر و نویسندگی از خود نشان می‌دهند و در این شرایط است که استعدادهاى نهفته آن‌ها بیدار می‌شود و بیمار می‌تواند که به یک شیوه‌ای در هنر آن را بروز دهد، ولی پس از اینکه شدت اختلالات اسکیزوفرنی کاهش پیدا کرد و بیمار به حالت عادی موقتی برگشت، استعدادش هم فروکش می‌کند. یعنی اینکه این نمادها، تصاویر و تخیل از قسمت ناهشیار ذهن خارج می‌شوند و در مواقع شدت بیماری مرز بین ناهشیار و هشیار، سست می‌شود که در نتیجه سمبول‌ها هجوم

بررسی ویژگی‌های روانشناختی صاحب اثر، شناخت ویژگی‌های موجود در اثر، و تأثیر دانش ادبیات بر خوانندگان می‌باشد (ولک و آستین، ۱۳۷۳: ۸۲). بر این اساس خیلی واضح است که آثار ادبی یک موضوع دو وجهی است که در یک وجه آن انسانی به عنوان مؤلف قرار دارد و در سوی دیگر آن، انسان دیگری بعنوان شنونده قرار گرفته است.

علاوه بر دو وجه یک اثر ادبی، خود اثر نیز به تنهایی می‌تواند مورد بررسی روانشناختی قرار گیرد، که بعضی از پژوهشگران از جمله کانت، ادبیات و هنر را حاصل فعالیت بخش‌های مختلف ذهن و متناسب با تمام قوای ذهنی انسان می‌دانست که با آزادی و بدون هیچ تقیدی صورت می‌گرفت (ولک و آستین، ۱۳۷۳: ۸۱). بر این اساس پیدایش یک اثر ادبی را می‌توان نتیجه انگیزه روانشناختی از زندگی خالق آن، و نشانی از انگیزه‌های دیگری دانست که حتی وی به هنگام پیدایش اثر ادبی، متوجه آن نبوده است (کارلونی، ۱۳۶۸: ۹۹). بنابراین می‌توان گفت که شناخت جنبه‌های مختلف یک اثر ادبی، در نتیجه آشنایی با دستاوردها و نظریه‌های دانش روانشناختی است، و در راستای این آشنایی و تشخیص، مورد استفاده قرار گرفته. در این اثر پژوهشی، می‌توانیم به تحلیل روانشناختی شخصیت اسکیزوفرنی در رمان پست مدرن بپردازیم.

۵ تجزیه و تحلیل

۵/۱ پیوندهای مشترک اسکیزوفرنی و

پست مدرنیسم

از نظر پژوهش‌گران پست‌مدرن، انسان عصر حاضر روان‌گسیخته و مبتلا به اختلال اسکیزوفرنی است. چنین انسانی از دنیای واقعی جدا شده و منزوی می‌باشد و مدام از یک موضوع به سراغ موضوع دیگر می‌رود، و با تغییر شتابان، همه موضوعات را برهم می‌زند، بنابراین زبان منقطع و در هم ریخته دارد (وارد، ۱۳۹۲: ۲۰۷). بعضی از محققین از جمله لوئیس معتقد است، که بسیاری از ویژگی‌های

۵٫۲ رفتارهای اسکیزوفرنیایی در آثار ادبی پست مدرنیستی

توسعه نویسنده‌گی و داستان نویسی پست‌مدرنی را می‌توان آغاز دهه هشتاد میلادی دانست. دو نمونه از رمان‌های معروف این دوران در این قسمت مورد بررسی قرار می‌گیرد:

اولین داستان مربوط به رضا قاسمی متولد ۱۳۲۸ اهل اصفهان می‌باشد. او نویسنده، هنرمند، نمایش‌نامه‌نویس و کارگردان بازی‌های تئاتر است. یکی از داستان‌های او *همنوایی شبانه ارکستر چوب‌ها* در سال ۱۹۹۶ در آمریکا منتشر شد، پس از آن در سال ۱۳۸۰ در ایران اجازه انتشار یافت، و جوایزی را برای نویسنده‌اش به همراه داشت. داستان دوم با عنوان *کولی کنار آتش* اثر مونیرو روانی پور متولد ۱۳۳۳ شهرستان بوشهر است که در قسمت بعدی به بررسی و تحلیل آن می‌پردازیم.

۵٫۲٫۱ داستان همنوایی شبانه ارکستر چوب‌ها

این داستان شامل دو روایت اصلی است. این دو روایت در امتداد هم پیش می‌روند و از لحاظ زمانی به بخش‌های متعددی تقسیم می‌شوند. در نقل قول اول، مستأجری تازه وارد به نام پروفیت به طبقه ششم ساختمان وارد می‌شود و با حمله به سید (یکی از شخصیت‌های داستان)، آرامش طبقه به هم می‌خورد و

در نقل قولی دیگر، روایت راوی پس از مرگش است، یعنی زمانی که پروفیت (یکی از شخصیت‌های داستان) با ضربه چاقویی کشته می‌شود و در شب اول قبر پس از مرگ، خود را در حال پاسخ به نکیر و منکر می‌بیند، و سرانجام به عنوان مجازات، به شکل یک سگ دوباره به همان ساختمان شش طبقه باز می‌گردد.

آنچه که در شیوه نقل داستان راوی تاثیرگذار است، بیماری وی و وقفه‌های زمانی است که شیوه نقل روایت، رویدادها را آشفته و به قطعه‌های مختلف تقسیم می‌کند. به گونه‌ای که هر موقع که حمله‌های بیماری حادث می‌شود، راوی برای مدتی از

می‌آورد و به تفکر هشیار نیاز می‌باشد تا به خارج رانده شوند و قابل فهم شوند. وضعیت شخص اسکیزوفرن حاکی از اشتغال فکر موهوم و سحرآمیز اوست. یک شخص اسکیزوفرن شدیداً مشغول جستجوی دنیای داخلی خود است، برای او دنیای حقیقی همان دنیای خیالی اوست (جهانبگلو ۱۳۵۶: ۳۰-۳۱).

در این راستا یک مشاهده‌گر آگاه و مطلع شاهد تشابهاتی بین نوع تفکرات، اندیشه‌های اسکیزوفرن و پست‌مدرن است، بر این اساس، اندیشمندان این مکتب اصول بنیادی و اساسی را برای جامعه‌ی پست‌مدرن ارائه می‌کنند. اصل نخست این است که جامعه‌ی پست‌مدرن با سطح نگری و نبود عمق مشخص می‌شود. دست‌آوردهای فرهنگی این جامعه به تصاویر سطحی قناعت می‌کنند و به عمق معنای مسلط بر این تصویرها کاری ندارند. اصل دوم، ضعف عواطف در دنیای پست‌مدرن است. در این جامعه چندپاره‌گی حاکم می‌باشد. از آن جا که جهان و انسان‌های آن چندپاره شده‌اند، اثری که بر جای می‌گذارد، تصویری بی‌ریشه و غیرشخصی است. سوم، دیگر این که در فرهنگ پست‌مدرنیسم بعد شفافیت زمان وجود ندارد و در این فرهنگ ما نمی‌توانیم از گذشته اطلاعات درست و شفافی داشته باشیم. نداشتن زمانبندی و ناتوانی در تشخیص درست گذشته از حال و آینده در سطح فردی با نوعی اسکیزوفرنی نشان داده می‌شود (ریترز، ۱۳۸۲: ۱۱-۲۳). در این رهگذر، پست مدرنیسم وقایع را به چالش می‌کشد و به موجب آن واقعیت‌ها حالتی تصنعی و ذهنی پیدا می‌کنند و تفکرات نسبت به ماهیت انسان فرق نموده و برداشت عینی و منطقی از یک انسان به انسانی ذهنی تبدیل گردیده است. پست مدرنیسم به دلیل انکار هر گونه فرضیه‌های بنیادی در اخلاقیات، ایدئولوژی، معنویت، هویت و عدالت جامعه انسانی را دچار سردرگمی نقش نموده است.

موقعیتی فراهم کند که از این زندگی حیوانی نجات پیدا کنم. چه می‌دانست ناگهان، و در لحظه‌ای که نباید، لگد می‌زنم به شانس خویش (همان، ۲۰).

شخصیت‌های چند پاره: در این رمان، مهم‌ترین مشکلی که شخصیت‌ها در هم‌نوایی با آن درگیرند، مسأله بحران هویت است. اکثر شخصیت‌های داستان از بیماری شخصیت چند پاره در رنجند. برای مثال سید یکی از شخصیت‌های داستان، دارای چند اسم، چند شغل، و چند ملیت می‌باشند. او شغل‌هایی همچون فروش تابلوهای نقاشی و اشیای عتیقه، شعرگفتن، گلیم فروختن، نگهداری رستوران، نویسندگی و ... را تجربه کرده است. نام مستعارش مدتی کوروش بود، سپس با تغییر ملیتش نام سیدالکساندر را برای خودش بر می‌گزیند، اسمی که نیمی غربی و نیمی سنتی است. علاوه بر این، او خودش را که از اهالی قم است، به لهجه فرانسویانی که "ر" را "غ" تلفظ می‌کنند، متولد "رم" معرفی می‌کند و بعدها در ماترک پدری، شجرنامه‌ای می‌یابد که نشان می‌دهد اجدادش از اهالی ایتالیا بودند. علاوه بر سید، اکثر شخصیت‌های داستان چند اسمه هستند. چند اسمه بودن شخصیت‌ها موجب می‌شود راوی بیش از پیش سردرگم شود: علی، اینجا هر کسی چند اسم دارد. من اسامی علی است، اما قبلاً حیدر صدایم می‌کردند. یک وقتی هم مجید. بعد با لبخندی شرماگین اضافه کرد: "پیش از انشعاب، البته. کلانتر اسامش مجید است، اما حسین هم صدایش می‌کنند. یک اسم دیگر هم محسن است. تقی که قبلاً جای تو می‌نشست، هم علی صدایش می‌کردند، هم محمد. پروفت را نمی‌شناسم. همین قدر می‌دانم که اسامش حسن است. فریدون را هم یکی دوبار دیدم که مرتضی صدایش می‌کردند. سید هم یک وقتی اسم مستعارش کوروش بود. اما مهدی نه، کسی را به این اسم نمی‌شناسم." (همان، ۱۳۲). چند شخصیتی بودن و چند اسم، چند شغل و چند ملیت داشتن شخصیت‌ها نشان دهنده‌ی هویت‌های غیرثابت این

گذشت زمان غافل می‌شود، دچار حواسپرتی می‌شود و نمی‌داند در این مدت به چه امراتی پرداخته. این بیماری، موجب می‌شود روایت‌ها با وقفه و خارج از روال طبیعی بازگو شود. ... بر این اساس ما این داستان را از جنبه‌های مختلفی مورد بررسی قرار می‌دهیم:

عقاید غیر عادی و بی‌اعتمادی: یکی از مهم‌ترین مشکل راوی در این رمان، عقاید غیر عادی و بی‌اعتماد بودن اوست که موجب می‌شود خواننده در پذیرش روایت او دچار تردید شود. مطالب و نشانه‌هایی در اختیار خواننده می‌گذارد که راوی را در نزد او غیر قابل اعتماد جلوه می‌دهد. پورا احمد اعتقاد داشت، راوی از همان ابتدای داستان که اسب وحشت زده‌ای را که هرگز برای او واقعیت خارجی نداشت، توصیف می‌کند، راوی غیر عادی بنظر می‌رسد و با خواننده قرار می‌گذارد که در هیچ موردی قطعیت وجود ندارد. آنچه راوی می‌گوید و می‌نویسد، الزاماً ندیده است و آن گونه که می‌گوید هست، الزاماً نیست و آن گونه که ظاهراً نیست، احتمالاً هست، در واقع همان رفتار عجیب (پورا احمد، ۱۳۸۱: ۷). راوی در توصیف اسب می‌گوید: شبیه همان اسبی بودم که پیشاپیش وقوع فاجعه را حس کرده باشد. دیده‌ای چطور هدقه‌هایش از هم می‌درند و ترسی را که در کاسه سرش پیچیده، باد می‌کند توی منخیزین لرزان‌ش؟ دیده‌ای چطور شیهه می‌کشد و سم می‌کوبد به زمین؟ نه، من هم ندیده‌ام (قاسمی ۱۳۸۸: ۷).

از مهمترین ویژگی‌های رفتار عجیب راوی، بیماری‌های متعدد اوست که هر کدام از این بیماری‌ها می‌تواند نقل داستان او را به توهم و خیال پردازی صرف تبدیل کند. راوی به اعتراف خودش از سه بیماری رنج می‌برد: وقفه‌های زمانی، خودتخریبی و آینه. در بیماری خودتخریبی، مخاطب از همان ابتدای رمان و در اواخر فصل اول مطلع می‌شود. جایی که به ادعای راوی، دوستش برنارد در نامه‌ای او را به خودتخریبی متهم می‌کند: برنارد حق داشت که در آن نامه تلخ و سراسر سرزنشش متهم کند به "خودتخریبی". طفلک چه سگدویی زده بود

شخصیت‌هاست که بخش اعظم آن می‌تواند تحت تاثیر زندگی در غربت شکل گرفته باشد.

شخصیت پارانوئید: یکی از ویژگی‌های افراد اسکیزوفرن داشتن شخصیت پارانوئید است. اکثر شخصیت‌های داستان دارای بیماری پارانوئید هستند. این بیماری می‌تواند مسأله‌ی هویت این شخصیت‌ها را پیچیده و بی‌ثبات جلوه دهد. علاوه بر راوی، پروفت نیز به بیماری پارانوئید مبتلاست و تصور می‌کند که از جانب خداوند الهاماتی دریافت می‌کند. فریدون هم یکی دیگر از ساکنان ساختمان به پارانوئید مبتلا است، چون تصور می‌کند پروفت گیرنده‌ای در او کار گذاشته که باعث می‌شود صدای همه‌ی اتاق‌ها را بصورت پنهانی بشنود. اکثر شخصیت‌های داستان قرص‌های آرامبخش استفاده می‌کنند. ترس از همه چیز که بر اثر بیماری پارانوئید به وجود می‌آید و می‌تواند از تبعات زندگی در غربت و عصر پسامدرن باشد، موجب می‌شود که شخصیت‌ها بطور مداوم در حال مبارزه با موهومات و توهمات خود باشند، توهماتی که از بیماری پارانوئید آنان سرچشمه می‌گیرد و سرانجام موجب آسیب خود آنان می‌شود. هویت جدیدی که مهاجران ایرانی سعی می‌کنند با مهاجرت خودشان آن را ایجاد کنند، تبدیل به هویت‌های جعلی و شکننده می‌شود که میان هویت اصلی و هویت جعلی‌شان شکاف و گسستی بزرگ ایجاد می‌کند، زیرا نه می‌توانند از هویت سنتی خود بگریزند و نه می‌توانند با آن کنار بیایند، بنابر این به لحاظ هویتی همواره در حالت ناپایداری و بی‌ثباتی بسر می‌برند و در نهایت، برای کسب آرامش و کنار آمدن با شرایط متناقض مجبورند تا داروی آرام بخش مصرف کنند. وجه مشترک همه این افراد، هویت مبهم آن‌هاست که از مشکل مهاجرت و انزوا سرچشمه می‌گیرد.

آشفستگی در محتوی فکر و هذیانها: آشفستگی محتوی فکر گاهی اوقات با عقاید غلطی نیز تحکیم شده‌اند. در این داستان، نویسنده، طبعا باید بر اثری که می‌نگارد، تسلط کامل داشته باشد، اما ظاهرا

به نظر می‌رسد، که راوی به‌عنوان نویسنده، اشراف همه جانبه بر آنچه که می‌نویسد، ندارد. زیرا پس از مرگش، نکیر و منکر در باره‌ی شخصیت‌های داستانش به او اطلاعاتی می‌دهند که مؤلف هنگام نوشتن اثرش از آنها ناآگاه بوده. برای مثال راوی از توضیحات نکیر و منکر می‌فهمد که سید اصلا بیماری قلبی نداشته، و یا ادعاهای رعنا، مبنی بر اینکه پروفت شب‌ها پشت در اتاقش سروصدا ایجاد می‌کرده، توهم بوده است. روشن است که این شخصیت‌ها با اظهارات توهم‌زای خود سعی در گمراهی نویسنده و ایجاد اختلال در روند ساختار رویدادهای داستان دارند.

توهمات: در هم‌نوایی هیچ چیز واقعی و قطعیت ندارد. زمان، شخصیت، حوادث، روایت، همه در خدمت القای عدم قطعیت بر متن هستند. شخصیت‌هایی که بطور مداوم در هم ترکیب می‌شوند و گاه همگی یک شخصیت را در ذهن تداعی می‌کنند و نقل قول‌های شبه‌ناک، و گاه متناقض، که از ذهن یک راوی مبتلا به پارانوئید سرچشمه می‌گیرند. همین ویژگی، روایت‌ها را در فضای میان واقعیت و توهم معلق نگه می‌دارد و شنونده نمی‌داند که باید آنها را واقعی تصور کند، یا توهمی صرف. بنابر این، در این رمان آنچه که خواننده واقعی و قطعی می‌پندارد، ممکن است توهمی صرف باشد. نویسنده، با این شیوه خاص مرز بین واقعیت و توهم را در هم می‌آمیزد. وی در بخشی از نوشته خود نیز اعتراف می‌کند که میل ندارد مرز قاطعی میان واقعیت و وهمیات ایجاد کند: برای درک واقعیت، من به خیال خودم بیشتر اعتماد می‌کنم، تا به آنچه که در واقع رخ می‌دهد(همان: ۶۵). بنابراین خواننده تا پایان داستان درگیر حقیقی بودن یا نبودن تمام داستان و سطوح هستی‌شناسانه‌ای می‌شود که نویسنده در داستانش ترسیم می‌کند.

تناقض و آشفستگی: در هم‌نوایی، شخصیت‌های داستان به شدت در وضعیتی متناقض به سر می‌برند و این وضعیتی متناقض، در باره اکثر شخصیت‌های

استنطاق قرار می‌گیرد. بدیهی است که مطابق عقاید دینی مسلمانان، نکیر و منکر در شب اول قبر از متوفی بازجویی نمی‌کنند. بعلاوه مسلمانان اعتقادی به تناسخ ندارند. یک فرد مسلمان پس از مرگش، مجازاتش به صورت بازگشت به دنیا در قالبی مسخ شده نخواهد بود. در این جاه، قاسمی با تحریف در عقاید مذهبی مسلمانان بر بار طنز متن می‌افزاید و بر جدیت موضوع می‌کاهد (پیروز و همکاران ۱۳۹۳).

قاسمی با بکارگیری موضوع طنز و خنده از وضعیت نویسندگان در ایران نیز انتقاد می‌کند. این نگاه نقادانه در گفت‌گویی که راوی با نکیر و منکر دارد، نیز نمایان است، زمانی که راوی بر عدم انتشار کتابش در زمان حیاتش اصرار می‌ورزد، سرخپوست (یکی از فرشتگان نکیر و منکر) به او می‌گوید: در کشور شما هم، مثل کشور نمسه، نویسنده خوب، نویسنده‌ای است که مرده باشد. کتاب شما را نه تنها منتشر کرده‌اند، بلکه دارند دست به دست می‌برند (قاسمی ۱۳۸۸: ۸۸). در دنیای خاصی که مؤلف در همنوایی خلق می‌کند، انسان‌ها با علایق مختلف ظاهر می‌شوند و با توانایی و رفتارشان جهانی متفاوت را بوجود می‌آورند، جهانی فراتر از دنیای معمول و سرشار از تضادها. آمیزشی زیبا از شرق و غرب، دوستی و دشمنی و راستی و ناراستی. این تصویر پارادوکسی و ناموزون از انسان‌ها، طنزی غریب و تلخ را در رمان جاری ساخته است. طنزی که از یک سو محصول فاصله گرفتن از امر واقع است، و از سوی دیگر، به نوبه خود به فاصله گرفتن از امور واقعی منجر می‌شود و کمک می‌کند تا جهان را از دیدگاه زبان ببینیم، دیدگاهی که در آن حقیقت امور به هم می‌ریزد و در هم می‌شکند (فیضی، ۱۳۸۳: ۱۳۹).

۵،۲،۲ داستان اسکیزوفرنیایی کولی کنار آتش

داستان کولی کنار آتش اثر مونیرو روانی‌پور است. در این داستان قصه نویسی به نام مانس به جنوب ایران می‌رود و با آینه، دختر کولی، ارتباط برقرار می‌کند و با نیرنگ خاصی او را وارد داستانش می‌کند.

داستان صدق می‌کند. مثلاً، پروفت با اینکه نامش غربی است، تمام ذهنش را تعلیمات دینی اسلامی در باره‌ی زندگی پس از مرگ، جهنم و بهشت اشغال کرده، او همراه با قرآن تورات نیز می‌خواند. همچنین برخی نقل قولهایی که راوی بیان می‌کند به شدت متناقض است. برای مثال، او در بخشی از داستان می‌گوید که نقاش ساختمان است و از این راه کسب درآمد می‌کند، اما در کل نقل داستان او حتی یکبار هم به سر کار نمی‌رود. در بخشی از داستان خود راوی می‌گوید، که او از ۸ صبح، شروع می‌کند به اره کردن چوب‌ها، و با حرص و ولع خاصی ساعت‌ها فقط چوب اره می‌کند. یک بار هم که رعنا به اصرار او به سینما می‌رود، از آنجایی که فیلم به زبان فرانسوی است، رعنا از تماشای آن پشیمان می‌شود، زیرا زبان فرانسه نمی‌داند، اما در ادامه داستان، نکیر و منکر ادعا می‌کنند که رعنا با خریدن ترجمه فرانسوی کتاب همنوایی و خواندن آن خودکشی می‌کند. همه این تناقضات، خواننده را در یافتن حقیقت دچار تردید و آشفتگی می‌کند و امکان دست‌یابی واقعیت را برای او غیرممکن می‌سازد. عدم قطعیت در بیان داستان، بر این نکته تاکید می‌کند که دنیای حقیقی از همین داستان‌های کوچک و متناقض تشکیل شده که هر یک می‌تواند نقض کننده دیگری باشد.

طنز و خنده: مؤلف در رمانش با برخی سنت‌ها و عقاید دینی، خرافات و برخی از جنبه‌های فرهنگ ایرانی برخوردار طنز آمیز دارد و در بعضی مواقع حتی جدی‌ترین موضوعات را نیز با رنگی طنزگونه و با خنده به خواننده ارائه می‌دهد. در برخی مواقع، حتی این طنز در توصیفات، دیالوگ‌ها و نوع شخصیت‌پردازی قاسمی نیز، مشاهده می‌شود. برای مثال، تشبیه نکیر و منکر به شخصیت‌هایی هم‌چون فاوست، مورنائو و سرخپوست فیلم پرواز بر فراز آشیانه‌ی فاخته برای ایجاد اثرات خنده‌دارش مطرح می‌شود. او دیدگاه طنزآمیزش در باره‌ی عقاید مذهبی مسلمانان را وقتی به نمایش می‌گذارد که راوی در شب اول قبر، از سوی نکیر و منکر مورد

هم‌اتاقی‌اش جدا شود، نمی‌تواند. واقعیت جامعه ایرانی به گونه‌ای دیگر است. تنهایی زن در اینجا روزگار بدی را برایش رقم می‌زند. از روستا تا شهر همه چیز در دست مردان است. مردان روستا آینه را تنبیه می‌کنند و می‌رانند و هنگامی که به شهر رانده می‌شود هیچ چیز بهتری نمی‌یابد حتی خروس روستا نیز در آنجا نیست که بخواند. وی آرزو می‌کند اتاقی از آن خود داشته باشد اما اکنون به جای آن، اداره اماکن عمومی پیدا شده است.

"در تهران هیچ خروسی سحرگاه نمی‌خواند، حتی اگر شبی را زیر کامیون سحر کرده باشی. تهران، آسمان سفید بیجانی داشت. سال ۵۹، هنوز مسافرخانه‌ها را نمی‌گشتند و زنان می‌توانستند اتاقی در مهمان‌خانه‌ای یا هتلی پیدا کنند بی آنکه به اداره اماکن عمومی بروند و اجازه بگیرند" (روانی پور، ۱۳۹۳: ۱۴۲).

مسافر از راه رسیده و خسته می‌خواهد برای خود اتاقی بگیرد، آن هم اتاقی در مسافرخانه که ریزومه‌وار مسافران زیاد و نه دائمی را در خود جای می‌دهد. هتل محلی است که آدم‌های متفاوت و بی‌هویت را در خود جای می‌دهد تا آینه نیز با مردان بیشتری آشنا شود. هتل محل آدم‌های بی‌ریشه ریزومه‌ای است که دائم در سیورورت‌اند. گیاه ریزومه ریشه ندارد، دلووز، استعاره ریزوم را مطرح می‌کند تا سیورورت، بی‌هدفی و بی‌هویتی را نشان دهد. "رزوم گیاهی است که ساقه‌اش به گونه‌ای افقی در خاک رشد می‌کند. گیاهی که به گفته‌ی دلوز بی‌ریشه است، فاقد ساختار، متکی به پایگان که بی‌منطق زندگی می‌کند و "شدن" آن تابع قانون و قاعده‌ی خاصی نیست" (احمدی، ۱۳۹۱: ۴۸۹). از همه بی‌هویت‌تر آینه است زیرا شناسنامه‌اش عکس ندارد. وی هویت و اسمی جز «من» ندارد. زن در جامعه سنتی حد و حدودش مشخص شده دارای نامی در واقعیت خارجی نیست و فقط آدم قصه‌ها و افسانه‌هاست. سرنوشتش در محدوده مرد قلمروگذاری شده است. در نزد روانی‌پور این بلاها از دست مرد بر سر زن می‌آید و بیهوده نیست که

طایفه آینه با برملا شدن ارتباطش با فرد غریبه با وی با خشونت برخورد می‌کنند و او را از شهر و دیارشان بیرون می‌کنند. آینه در شهر با خشونت‌های فراوانی مواجه می‌شود و سرانجام مانس را می‌یابد و از او می‌خواهد که از قصه‌اش بیرون رود، اما نویسنده دیگر نمی‌تواند این کار را انجام دهد. آینه در نهایت به خانه پدری بر می‌گردد. در این روایت، شخصیت آینه به نوعی دچار سردرگمی است، وی در برابر زنایی که دارای اعتقادات سنتی و انقلابی‌اند، دغدغه‌های خاص خود را دارد و سرنوشتش نوعی تردید و داشتن سیورورت است. وی اطلاعات علمی زیادی ندارد که بتواند شك فلسفی کند اما رفتار ظلم آلود مردم شهر و آوارگی‌ها چشمش را باز می‌کند تا به گونه‌ای از آگاهی دست یابد. آینه برای رهایی از این درگیری و آوارگی به مردان پناه می‌برد. آینه چنان به مردهای خاصی روی می‌آورد که می‌توان او را همواره در تغییر و سیورورت دانست، در این داستان، آینه نیز به گونه‌ای از نویسنده اطاعت نمی‌کند و به شهر می‌رود تا میل خود را عملاً به شدن و سیورورت مهیا کند (اراک، وحیدیان و فاضلی، ۱۳۹۶).

روانی‌پور از شگردهای پسامدرنی و ساختارشکن‌نانه استفاده می‌کند، این رمان دارای پراکندگویی‌ها و تناقض‌گویی‌های فراوانی است، این پراکندگویی‌ها بخوبی و به شکلی زیبا و هنرمندانه است. از این رو رمان روانی‌پور، نمونه یک شخصیت اسکیزوفرنی کامل است. او نباید برای آرامش خود حتی به خانه پدری و پدرسالاری رو آورد. او تنها با داشتن یک اتاقی از آن خود می‌تواند به استقلال دست یابد، تا در این اتاق از قلمرو خانه پدری بیرون آید و مستقل باشد. ویرجینیا وولف می‌گوید: وقتی از شما می‌خواهم پول در بیاورید و اتاقی از آن خود داشته باشید، در واقع از شما می‌خواهم در حضور واقعیت زندگی کنید، به نظر می‌رسد زندگی پرتحرکی باشد، چه بتوانیم آن را منتقل کنیم و چه نتوانیم (وولف، ۱۳۸۸: ۵۵). اما آینه هنگامی که می‌خواهد اتاقی از آن خود داشته باشد و از

۶ نتیجه‌گیری

با توجه به آنچه گذشت می‌توان نتیجه گرفت، که برخلاف فرهنگ‌های سنتی و جامعه مدرن که بر مبنای امری قطعی (سنت یا عقل) بنا شده بودند، جامعه‌ی پست‌مدرن با یک نگرش سطحی نسبت به مسایل مشخص می‌شود. دست‌آوردهای فرهنگی این جامعه به تصویرهای بی‌ریشه قناعت می‌کنند و به عمق معنای پایدار این تصاویر کاری ندارند. در فرهنگ پست‌مدرن بعد زمان و تاریخ وجود ندارد و در این فرهنگ نمی‌توانیم از گذشته اطلاعی جامع داشته باشیم. این نبود زمانبندی مشخص و ناتوانی در تشخیص گذشته از حال و آینده در سطح فردی با نوعی اسکیزوفرنی نشان داده می‌شود. برای فرد پست‌مدرن رویدادها، چندپاره و گسسته هستند. دیگر این‌که در جوامع پست‌مدرن عواطف انسانی در حال تضعف شدن است. در این جامعه، از خود بیگانگی و چندپاره‌گی در شخصیت حاکم است. با توجه به این که جهان و انسان‌های آن چندپاره شده‌اند، میراثی که به‌جای می‌گذارد، تصویری بی‌ریشه و غیرشخصی است. برای لیوتار نیز دانش بعدی چند سویه است و این چند سویه بودن است که چند پاره‌گی را در پی دارد. چند پارگی نه فقط در جامعه و نظام اجتماعی دیده می‌شود، بلکه در "خود" نیز دیده می‌شود. حتی برای بعضی از افراد پست‌مدرن از جمله فردریک جیمسون خود چندپاره همان خود اسکیزوفرن است که فوق روایت را به کنار می‌زند، که یکی از ابعاد آن، جهان خنده و رهایی خود را نشان می‌دهد. خنده بخشی از اسکیزوفرن است که در آن گفتار مداوم جای خود را به گفتار چندپاره می‌دهد. در ابعاد زندگی نیز خنده جایی خاص در اختلال اسکیزوفرنی دارد. در خنده است که ابعاد فیزیولوژیکی بودن خود را عرضه می‌کند. در پست مدرنیسم خنده و اسکیزوفرن جای خاصی برای خود دارند. برای هابرماس کلام و زبان می‌تواند ابعاد هستی را یک‌دست سازد و از این

نویسنده داستان آینه مرد است. اکنون باید این بلا را بر سر فرزانه هم بیاورد. بی‌هویت کردن زنان ریشه در اعتقادات مذهبی دارد، اما آینه درگیر است. درگیر با هویت مبهم خود در برابر نویسنده و جامعه‌ی اطراف خود. درگیری باعث می‌شود که وی جای خود را در جامعه خویش همواره تغییر دهد و به آگاهی تازه و تردید خاصی دست یابد. این آگاهی با کلمه آینه معنادار می‌شود. آینه در واقع آینه نویسنده مرد "مانس" نیست، بلکه آینه نویسنده زن "روانی‌پور" و خوانند زن است.

نویسنده در درگیر شدن با سنت‌ها، اعتقادات مذهبی، تنگناهای خاص خودش را نیز تشخیص می‌دهد؛ موقعیتی همچون اینکه در این جامعه مردسالار چه باید کرد؟ خودفروشی در شرایط کنونی در حین نیاز شدید مالی تا چه حد می‌تواند آلودگی تلقی شود؟ آیا سنت‌ها و قلمروگذاری‌هایش را می‌توان در هر موقعیتی نگه داشت؟ روانی‌پور عملاً این دغدغه‌ها و پرسش‌های هستی‌شناختی را طرح می‌کند تا آن تعیین قاطع سنتی را قلمروزدایی کند و به عدم قطعیت پسامدرنی برسد. کام‌جویی آینه از نوع هرزگی نبود اما بنا بر عللی به تدریج به فاحشگی تن می‌دهد.

به راستی آیا خواننده در بیگناه شمردن یک روسپی مخالف نویسنده است؟ آیا مردان سنتی با اعتقادات بسته خود عامل و باعث تشدید آن نشده‌اند؟ آینه با بیمار شدن پدر به خانه پدری و به افسانه‌ها و سنت‌های محلی باز نمی‌گردد، اما آنجا نیز پناهگاهی ندارد. این بازگشت به معنی استقرار و عدم صیوروت و پایان یافتن گسیختگی‌ها و رفتارهای متضاد نیست. پدر آینه می‌میرد و شاید این نشانه آزادی نسبی آینه است، زن آزاد نمی‌شود تا نویسنده که یک مرد مانس است بمیرد. اما قلمرو مردسالاری نیز نمی‌میرد. مردسالاری با سوختن زن گرم می‌شود و آینه آخرین کسی نیست که می‌سوزد. "این اولین آتش روی زمین است. اولین آتش که اولین مرد دنیا می‌تواند خودش را با آن گرم کند" (روانی‌پور، ۱۳۹۳: ۱۰۱).

از سوی خداوند الهاماتی دریافت می‌کند. فریدون هم گمان می‌کند پروفت گیرنده‌ای به خوردش داده است که باعث می‌شود صدای همه‌ی اتاق‌ها را بشنود.

در این داستان، هیچ چیز قطعی و واقعی نیست. زمان، شخصیت، رویدادها، روایت، همه در خدمت القای عدم قطعیت بر متن هستند. شخصیت‌هایی که مدام در هم ترکیب می‌شوند و گاه همگی یک شخصیت را تداعی می‌کنند و روایت‌هایی تردید آمیز، و گاه متناقض، که از ذهن یک راوی مبتلا به پارانوئید سرچشمه می‌گیرند. نویسنده، با برخی سنت‌ها و عقاید مذهبی، خرافات و برخی وجوه فرهنگ ایرانی برخوردی طنزآمیز دارد و گاه حتی جدی‌ترین موضوعات را نیز با رنگ و لعابی طنزگونه به خواننده ارائه می‌دهد.

طریق است که یک دست‌سازی در عرصه‌ی کلام رخ می‌دهد.

در رمان‌های پسامدرن، که به دو نمونه از آنها نیز اشاره شد، گرایش به اسکیزوئید بودن به صورت نهادینه شده‌ای در محتوا و چهارچوبه، خود را نشان می‌دهد. همانگونه که شخصیت‌های داستان دارای گسیختگی و پاشیدگی روانی‌اند و گرایش‌های مستمر و پی‌در پی به ابژه‌های گوناگون دارند، فرم رمان‌ها نیز گسیخته و بی‌نظم و گاهی اوقات چندپاره هستند، تا ساختار زبان روزمره را در هم بشکنند. رمان‌کولی‌کنارآتش از بهترین نمونه‌های رمان پسامدرن فارسی است که هم یک شخصیت اسکیزوئید را بازتاب می‌دهد و هم فرمی دارد که ما را به جهان "فراداستان" (روشنترین مؤلفه فرمی پسامدرن) می‌برد. در فراداستان نویسنده تعمد دارد که شگردهایش را در رمان آشکار سازد. شخصیت اسکیزوئیدی همواره در حال فرار از یک موقعیت به موقعیت دیگر است. "آینه" شخصیت زن داستان حتی از نویسنده مردش می‌گریزد و خواننده افزون بر محتوا، درگیر فرم نیز می‌شود تا مجموعاً جهان واقعی و جهان متن را دگرگون نماید.

در رمان دیگر: داستان همنوایی شبانه ارکستر چوب‌ها، مهم‌ترین مشکلی که شخصیت‌ها در همنوایی با آن دست به گریبانند، مساله بحران هویت است که یک مورد حاد اسکیزوفرن است. اکثر شخصیت‌های داستان از بیماری چند شخصیتی رنج می‌برند. برای مثال سید یکی از شخصیت‌های داستان، چند اسم، چند شغل، و چند ملیت دارد. همچنین اکثر شخصیت‌های داستان از بیماری پارانوئید رنج می‌برند. این بیماری مسئله‌ی هویت این شخصیت‌ها را بغرنج، پیچیده و بی‌ثبات جلوه می‌دهد. علاوه بر راوی، پروفت نیز گمان می‌کند که

منابع:

- آهنچیان، محمدرضا. (۱۳۸۲). آموزش و پرورش در شرایط پست مدرن. تهران: انتشارات طهوری.
- احمدی، بابک. (۱۳۹۱). "ساختار و تأویل متن"، تهران: مرکز
- اراکي، فاطمه، وحیدیان تقی و فاضلی، محمد. (۱۳۹۶). تحلیل نمونه وار زنان شیزوفرنیک در رمانهای پسامدرن فارسی (کولی کنارآتش، ساریان سرگردان و باورهای خیس یک مرده). نقد و نظریه ادبی، سال دوم، دوره اول، بهار و تابستان
- باومن، زیگموند. (۱۳۸۴). عشق سیال، ترجمه‌ی عرفان ثابتی، تهران: ققنوس
- باقری، خسرو. (۱۳۷۵). تعلیم تربیت در منظر پست مدرنیسم. روانشناسی و علوم تربیتی، شماره پیاپی، ۱۰۱۷: ۸۵-۶۳
- برونو، فرانک. (۱۳۷۳). فرهنگ توصیفی اصطلاحات روانشناسی، ترجمه مهشید یاسائی و ف. طاهری. تهران: طرح نو.
- بیرمی پور، علی؛ بختیار نصر آبادی، حسنعلی؛ هاشمی، سید حسن. (۱۳۸۹). پست مدرن و اصلاحات برنامه درسی. رویکردهای نوین آموزشی، ص ۵، ۱: ۶۶-۳۱
- پاینده، حسین. (۱۳۸۲). گفتمان نقد: گذار از مدرنیسم به پسامدرنیسم، تهران: روزنگار.
- پوراحمد، کیومرث. (۱۳۸۲). هراس آینه از آینه‌گی. ماهنامه هفت. شماره ۲، ص ۷-۶.
- پیروز، غلامرضا، ملک، سوناز. (۱۳۹۳). پسامدرنیسم در رمان‌های فارسی دهه هشتاد. پایان‌نامه دکتری زبان و ادبیات فارسی.
- ترنر، جان اتان اچ. (۱۳۸۱). نظریه های پست مدرنیست، ترجمه صمد عابدینی، چاپ اول، انتشارات ستوده، تبریز.
- تاجیک، محمدرضا. (۱۳۷۸). " بحران معرفت شناختی در عصر جهانی شدن" مجموعه مقالات جهانی‌شدن، فرصت‌ها و چالش‌های نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران، تهران: پژوهشکده‌ی مطالعات راهبردی سازمان آموزش و پرورش شهر تهران
- تدینی، منصوره. (۱۳۸۸). پسامدرنیسم در ادبیات داستانی ایران، تهران: نشر علم
- سادوک، ویرجینیا، آلکوت و سادوک، بنجامین جیمز. (۱۳۸۷). خلاصه روانپزشکی (علوم رفتاری/روانپزشکی بالینی). ترجمه ی فرزین رضاعی. تهران: انتشارات ارجمند.
- سیدمن، استیون. (۱۳۹۱). کشاکش آرا در جامعه‌شناسی، ترجمه‌ی هادی جلیلی، تهران: نی.
- شعبانی، بختیار، و بابادی، امین. (۱۳۹۳). تکرر رشته‌ای؛ علیه فهم رایج از همکاری رشته‌ها. فصلنامه مطالعات میان رشته‌ای در علوم انسانی، ۷ (۱): ۲۵-۱
- شمسیا، سیروس. (۱۳۸۳). مکتب‌های ادبی، تهران: میترا.
- جنسن، آنتونی اف. (۱۹۸۱). پست مدرنیسم: هنر پست-مدرن، مترجم مجید گودرزی، عصرهنر.
- جیمسون، فردریک. (۱۳۸۲). "پیشگفتار" وضعیّت پست‌مدرن، ترجمه‌ی حسینعلی نوزری، تهران: نی.

فیضی، مهدی. (۱۳۸۳). نه گابیک، اینجا نه: نگاهی به رمان هم‌نوایی شبانه ارکستر چوب‌ها.

<http://valse1.persianblog.ir/post/139>.

قاسمی، رضا. (۱۳۸۸). هم‌نوایی شبانه ارکستر چوب‌ها. تهران، نیلوفر.

کارلونی، ژ س (۱۳۶۸). نقد ادبی، ترجمه‌نوشین پزشکی، چاپ اول، سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، تهران.

لیوتار، ژان فرانسوا. (۱۳۸۷). وضعیت پست مدرن: گزارشی درباره دانش، ترجمه حسینعلی نوذری، چاپ چهارم، نشر گام نو، تهران.

لاچ، دیوید و دیگران. (۱۳۸۹). نظریه‌ی رمان: رمان پست‌مدرنیستی، گزینش و ترجمه‌ی حسین پاینده، تهران: نیلوفر

لوئیس، بری و دیگران. (۱۳۸۳). مدرنیسم و پسامدرنیسم در رمان: پسامدرنیسم و ادبیات، گزینش و ترجمه حسین پاینده، تهران: روزنگار.

نجاریان، پروانه: پاک سرشت، محمدجعفر: صفائی مقدم، مسعود. (۱۳۸۱). مضامین پست مدرنیسم و دلالت‌های تربیتی آن، مجله‌ی علوم تربیتی و روانشناسی، دوره‌ی سوم، سال نهم، شماره ۱، صص ۱۰۶-۸۳.

نوذری، حسینعلی. (۱۳۸۹). صورتبندی مدرنیته و پست مدرنیته. تهران: نقش جهان

نیکوبخت ناصر، رامین‌نیا، مریم. (۱۳۸۴). پست مدرنیسم و بازتاب آن در رمان "کولی کنار آتش". مجله تخصصی زبان و ادبیات دانشگاه فردوسی مشهد، ۳۸(۱)، ۱۶۳-۱۷۹

هالچین، ریچارد، دیتبورن، سوزان کراس. (۲۰۰۳). آسیب شناسی روانی، ترجمه یحیی سیدمحمدی، نشر روان، ۱۳۹۱.

جهانبگلو، رامین. (۱۳۷۲). ایران امروز، سنت، مدرنیته، یا پست‌مدرن. مجله کیان، شماره ۱۵، صص ۲-۱۵.

خالقی نژاد، علی؛ ملکی، حسن؛ حکیم زاده، رضوان. (۱۳۹۴). نقد دیدگاه پست مدرنیسم در برنامه درسی با شاخص‌های مبانی فلسفی تربیت اسلامی. پژوهش‌های کیفی در برنامه ریزی درسی، ۱: ۴۱-۶۰

دلوری، رضا. (۱۳۸۲). پست مدرنیسم یعنی چه؟ فصلنامه حوزه و دانشگاه، ۶: ۴۳-۴۰

ربانی، رسول و بدری، احسان. (۱۳۷۸). تحلیلی بر دیدگاه‌های تربیتی پسامدرن. پیوهش‌نامه انقلاب اسلامی، سال هفتم، شماره ۱۵، ۳۵-۵۶

روسنائو، پائولین مری (۱۳۸۰). پست مدرنیسم و علوم اجتماعی، ترجمه محمدحسین کاظم‌زاده، تهران: آینه.

ریتزر، جورج. (۱۳۸۲). نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر، ترجمه‌ی محسن ثلاثی، تهران: علمی

ریتزر، جورج. (۱۳۸۹). مبانی نظریه‌های جامعه‌شناختی معاصر و ریشه‌های کلاسیک آن، ترجمه شهناز مسمی‌پرست، تهران: ثالث.

روانی پور، مونیرو. (۱۳۹۳). کولی کنار آتش، تهران: مرکز.

ظهیری ناو بیژن، احدی حسین. (۱۳۹۲). نگاهی به شخصیت و شخصیت پردازی در رمان هم‌نوایی شبانه‌ی ارکستر چوب‌ها اثر رضا قاسمی. همایش بین‌المللی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی ایران، ISPL08_278

فرمیپنی فراهانی، محسن. (۱۳۸۳). پست مدرن و تعلیم و تربیت. تهران: نشر آینه

وارد، گلن. (۱۳۹۲). پست‌مدرنیسم، ترجمه قادر
فخررنجبری و ابوذر کریمی، تهران: ماهی.
وولف، و. (۱۳۸۸). اتاقي ازآن خود، ترجمه ص.
نوربخش. تهران: انتشارات نیلوفر.

ولک رنه و آستین وارن. (۱۳۷۳). نظریه ادبیات،
ترجمه ضیاء موحد و پرویز مهاجر، چاپ اول،
انتشارات علمی و فرهنگی. تهران.